

Književnost.

Slovenska književnost.

Cerkveno leto, to je njegovi sveti časi in dnevi. Spisal profesor Ivan Komljanec, veroučitelj na c. k. spodnji gimnaziji v Koševju. Ponatis iz „Zgodnje Danice“ v Ljubljani. Tiskali in založili J. Blasnik nasledniki. 1893. 8°. str. 90. — Naše bogoslovsko slovstvo se je pomnožilo s to knjižico v liturgičnem delu, kjer čutimo še veliko praznino. Gospod profesor pravi v predgovoru: „Spis, ki ga s tem izročam javnosti, utegne vzlasti služiti tudi propovednikom, kakor me uči lastna skušnja. — Nadejati se smem, da utegne to delo zanimati tudi svetno naše izobraženstvo.“ Spis se deli v uvod in štiri poglavja. V prvem poglavju govori gospod profesor o nedelji, potem pa razlaga prav primerno v vsakem naslednjem poglavju po jedno dōbo cerkvenega leta. Razdelitev nam je prav všeč posebno zato, ker je pisec vse praznike razvrstil po dōbah, kamor spadajo; dočim drugi spisi te vrste posebej razpravljajo Marijine in drugih svetnikov praznike. Spis sicer ni obširen, vendar so v njem razloženi vsi imenitnejši prazniki in obredi. Tu in tam bi seveda želeli zvedeti kako podrobnost, recimo o sv. Treh Kraljih, o prazniku sv. Imena Jezusovega ali o 40-urni pobožnosti, kakor jih ima dr. B. Mette: Katholische Populär-Liturgik. 1874. Splošno pa radi pohvalimo trud gospoda profesorja, ki je imel s tem delcem več napora, kakor bi človek mislil na prvi pogled.

Drugače pa treba soditi o jeziku. Naj nam ne zameri gospod pisatelj, da se natančneje ozremo na to stran njegovega dela, ne toliko zaradi njega — knjižica je ponatisnjena, torej ne vemo, kaj bi šteli njemu v zaslugo ali krivdo — kolikor zaradi spisov jednake vrste, ki utegnejo še iziti.

Na str. 3: gledé bogočastja nam. gledé na bogočastje; str. 33: ozir z roditeljskim nam. z ozirom na ali oziraje se na; str. 3: čutila nam. čustva. Svojivno zaima stavlja navadno za prilog: svetno naše izobraženstvo, mi bi rekli: naše svetne izobraženice; str. 20: podlago svojo, pričetek svoj namesto

svojo podlago itd. Na str. 6: eden za drugim namesto drug za drugim; str. 9: postrežujejo namesto strežejo. V šesti vrsti bi se glagol glasil postregujejo, kar ni v rabi. Čudno se glasi: vedrila in počitnikovanja ni prepovedala. Str. 12, 13: terpel nam. trajal. Preveč nemški je stavek na str. 14: Cerkve, vzlasti oltarji Marijini se bogato razsvetle, in se s tem naznanja, da je Kristus s svojimi nauki in milostmi svet razsvetlil, temo nevednosti in zmot pregнал. Str. 14: opominjajo na spokorjenje namesto o. k pokori. Str. 15: sklenemo (perf. glagol) in zapovedujemo (imperf.) nam. sklepamo ali bolje sklenili smo in zapovedujemo. Enklitike so važne v vsakem jeziku, posebno pa v slovenskem. Zadnjih trideset let (od l. 1862.) se ravnamo po srbskih pravilih, katera sta pri nas razširila L. Svetec in o. Lad. Hrovat. Ta stava enklitik ni čisto slovenska, a ravnali so se po njej in se še dandanašnji ravnaajo vsi odličnejši slovenski pisatelji. V Letopisu Matice Slovenske l. 1891. in 1892. je sicer dr. Murko dokazal, da napačno ravnamo, a njegovemu klicu ni odmeva. Knjiga naj bi se ravnala po srbskih ali slovenskih pravilih, toda nahajajo se stavki: — postavili so —, — zdajci jim so vrata zaprli —, — ima se —, — in je to poimenovanje — itd. Na str. 23: kot zapovedani praznik, str. 24: nasitenje, str. 27: popolen nam. popoln; hipapante nam. hipante, str. 33. naj se bere m. pepel — prah.

„Osigurjevati“ ni slovenski glagol. Napačno je nadalje: praznik rožnivenca; zato je cerkev shajališča (nam. shode) odpravila; je podelil blagoslov urbis et orbis nam. urbi et orbi; Klunjaški namesto Klinjiški (Clugny); ravno ta nam. prav ta; urina molitev ali urna molitev? Prvo je napačno, drugo tudi ni posebno dobro. Svetuj, kdor vé kaj boljšega! Pisec piše: varh; dandanašnji pišejo navadno varih, kar priporoča posebno o. St. Škrabec. Jaz bi svetoval varuh, ker nekateri Kraševci u poudarjajo, (Erjavce: Iz potne torbe) in ker mislim, da je oblika nastala iz varu + h kakor sme + h. Sufficiat! — Knjiga se dobiva pri pisatelju in stane broš. 50 kr., trdo vez. 60 kr.; po pošti 5 kr. več. Branimir.

Grobovi.

† **Karolina Karlovna Pavlova.** V Gosterwitzu blizu Draždan je umrla 14. grudna l. 1893. najstarejša novejša ruska pisateljica Karolina Karlovna Pavlova r. Janeš. Rodila se je 22. malega srpana l. 1810. v Jaroslavju. Stara dve leti je prišla z roditeljskima v Moskvo, kjer je njen oče prevzel profesuro pri zdravniški akademiji. Doma so jo odgojevali jako dobro; v očetovi hiši so se shajali odlični uče-

njaki in pisatelji. Znala je izvrstno francoski, nemški in ruski jezik, ter je kmalu začela prelagati na nemški in francoski jezik. Prevédla je mnoge proizvode Puškinove, kneza Vjazemskega, Baratynskega, Jazykova. Čislal jo je celó Puškin, a Vjazemski in Jazyka sta jo slavila tudi v pesmih. Kakih 20 let stara se je omožila s pisateljem N. F. Pavlom ter je potem pisala skoro le ruski. L. 1839. in 1840.

so bili tiskani njeni prevodi W. Scotta, pesmi Heinejeve in Rückertove, kakor tudi njene izvirne pesmi. Od l. 1841. je delovala še krepkeje, tedanji časniki so polni njenih manjših pesmij. Izdala je večje pesniško delo, kjer darovita pisateljica opisuje ruske „svetske“ gospodične, možeče se le po sebičnem premisleku zaradi koristi. Tudi okoli l. 50. je bila sotrudnica mnogim časopisom. Pisala je komediji: „Garrik vo Franciji“, in „Amfitrion“, domači prizor. Posebno zanimiv je „Razgovor o Kremlu“, kjer opeva duhovito glavne momente iz ruske, francoske in angleške zgodovine. Še kot vdova je pisala 50letna žena marljivo. Izdala je tudi svoje pesmi in prevode. Na nemški jezik je prevédla dve deli grofa A. V. Tolstega: „Don Juan, dramatisches Gedicht“ i „Zar Fedor Ivanovič, Trauerspiel in fünf Aufzügen.“ Odslej — skoro 25 let — ni več delovala v ruski književnosti; izgubila je tedaj sina, darovitega prelagalca in kritika Ipolita N. Pavlova. Ni čuda, da so je bili v Rusiji čisto pozabili, če se tudi sem in tje ponatisnejo njene pesmi in je tudi N. O. Gerhelj v svoji knjigi „Ruskiye poety“ l. 1873. jako laskavo ocenil to darovito moderno pesnico. O. H. Š.

† Dr. Ivan Broz. Znani hrvaški književnik, odlični pisatelj „Hrvatske Matice“ Broz je umrl dné 25. grudna minulega leta 42 let star. Broz je jako važen za novejšo hrvaško slovstvo in sicer kot književni zgodovinar in kot jezikoslovec. Prav zaradi tega se bomo potrudili, da povemo pozneje naročnikom kaj več o tem možu. Bil je profesor na gimnaziji v Zagrebu in dopisujoč ud jugoslovanske akademije.

† Josip Jaklič. Dne 27. prosinca je umrl v Ljubljani mladenič, kateri se je nedavno oglasil z obširnejšim spisom pri uredništvu. Ker nismo mogli spisu odmeniti potrebnega prostora, radi ga dovoljemo malemu spomeniku. Bil je jako na larjen; mladeniška živahnost ga je pahnila kot dijaka sedaj sem, sedaj tje. Ko je začel resneje misliti in stopil na pot življenja, prehitela ga je smrt, starega dvaindvajset let. Udal se ji je, mirno spravljén z Bogom in v hudih bolečinah potolažen s svetimi zakramenti. Pri tem mladeniču smo se prepričali sami, da ljubezniv in potrpežljiv trud z mladino rodi prej ali slej dobre sadove za svet in večnost. V m. p.!

Z n a n s t v o.

Bolgarski pravopis. Kdor se je kdaj pečal z bolgarščino, vé, kako težavo napravlja nestalnost bolgarskega pravopisa. Jedna sama beseda se piše v bolgarščini na več načinov in tudi razni pisatelji ne rabijo enakega števila črk. Pred vsem so se med sabo borile tri pravopisne šole: staroslovenska, ruska in bolgarska. S tem pa ni rečeno, da se je vsak pisatelj držal jedne ali druge te šole, bilo jih je več, ki so se držali nekoliko te, nekoliko one, da je bila zmešnjava še večja. Tudi v šolah je vsak učitelj imel svoj pravopis. Začetnik novobolgarskega slovstva je proigumen (podopat) hilendarskega samostana Pansij. Pisal je bolgarsko zgodovino. Premišljujoč, kak jezik in pravopis naj si izbere za svoje delo, odločil se je Pansij, da se bode, kolikor je mōči, držal staroslovenščine, ker tudi Grki pišejo v jeziku, ki je bližji starogrščini, nego je narečje, katero govoré, in so tedaj tudi Srbi pisali v jeziku staroslovenskem. Na ta način je nastal staroslovenski pravopis, ki se je ohranil do 1850. leta.

Takoj po ruskoturški vojni leta 1828. in 1829. se je po Bolgariji začelo večje zanimanje za Rusijo. Leta 1830. je po Bolgariji potoval Jur. I. Venelin s podporo peterburške akademije znanostij in nabiral gradiva za bolgarsko slovnico in slovar. Spisal je bolgarsko slovnico, v kateri je rabil ruski pravopis in je sploh bolgarščino prikrojil po ruščini. Ta slovnica se sicer ni tiskala, ali mnogi bolgarski pisatelji, Venelinovi prijatelji, so se seznanili z njo in

začeli uvajati ruski pravopis v Bolgariji. Izprva se je ta pravopis širil le polagoma, ali v šestem desetletju tega stoletja je pa bil jako običajen. Pri tem pravopisu se je pa le preveč pokazalo, da ima bolgarščina svoje posebnosti, da se ne dá brez sile nategovati na ptuja kopita.

Že zgodaj so pa v Bolgariji mnogi spoznali, da se je treba v pravopisu pred vsem ozirati na domači jezik. Že l. 1806. je vačanski škof Sofronij prvi pisal v posebnem, za bolgarščino prirojenem pravopisu. Leta 1824. je Berovič izdal abecednik s podobnim pravopisom. To je bil začetek bolgarske šole, ki se je obdržala vzlic vsem drugim pravopisom, če tudi se ni mogla popolnoma obraniti ptujega vpliva. Ta pravopis je dobival vedno več veljave, ker so se ga poprijeli najboljši pisatelji bolgarski, med drugimi tudi Karavelov iz Koprivščice, ki je dosedaj prvi pripovedovalec bolgarski. Žal, da ni bilo med privrženci te šole prave jedinosti.

Da se naredi red v bolgarskem pravopisu, naročilo je lani učno ministerstvo komisiji sedmerih udov, da sestavi pravila za pravopis, ki se uvede v šole. Komisija se je odločila za bolgarsko šolo z ozirom na dosedanji razvoj. Pravopisa ni preustrojila jedino le na fonetični podlagi, (t. j. samo po tem, kako se besede izgovarjajo), kakor je pravopis srbski, temveč se je ozirala tudi na etimologijo. Več črk, ki so v bolgarskem jeziku že izgubile svoj prvotni izgovor in se glasé jednako drugim črkam,